

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. IX. An in composito sit duplex subsistentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

sententias reicio (& si prudenter consideretur, constabit esse evidens) quia Philosophi ignorantibus substantiam distinctam, explicuerunt independentiam substantiæ, & principium operationum, & alias denominationes naturales, neque in ipsâ naturâ & experientis ullam necessitatem substantiæ ad hos effectus vel apparenter inuenire potuerunt. Nos autem Christiani ex Fide solum nouimus amplius quàm illi, dari talem substantiam; de effectu verò formali nihil ex Fide, nec eâ suppositâ aperitur nobis via ad determinandum ad quid requiratur: gratis ergo hi dicunt, ab eâ prouenire independentiam, & alij ei virtutem ad operandum tribuant, alij verò substantiam in se, &c.

Posses dicere: In diuinis requiritur substantia, vt vna persona possit operari, ergo inde bene inferitur, esse conditionem ad operandum. Mala consequentia; quia in diuinis requiritur tamquam ratio distinguens, sine quâ distinctione non est operatio: at in humanis distinguitur substantia vnius ignis ab alio, & consequenter potest in illum operari, aliâs etiam deberes inferre substantiam in nobis esse rationem vnicam oppositionis, quia ita est in diuinis, quod est falsum.

64 Constat ergo, effectum formalem substantiæ nobis prius esse incognitum: propterea dicendum arbitror, substantiam esse complementum substantiale naturæ. Quid autem sit esse complementum substantiale naturæ, videtur ex terminis notum. Probatur ex mysterio Incarnationis: idem enim ibi negatur substantia creata, quia illa humanitas completur & perficitur vltimò per substantiam Verbi; ergo effectus substantiæ creatæ est vltimò complere & perficere naturam in esse substantiali, quæ ante substantiam incompleta erat & imperfecta. Ad modum quo in esse accidentali color perficit subiectum, & illud reddit coloratum (quod bene obseruauit P. Hurtado) ego addo, sicut in hoc effectu rubri, viridis, &c. si rogeris, qualis sit effectus formalis, etiam si illum intuearis, vix scies aliquid aliud declarare, ita non esse mirum, si in effectu formali substantiæ, cuius solum habemus ex fide notitiam, non amplius sciamus dicere, quàm esse perfectionem quamdam substantialem, ornantem vltimò naturam, eamque substantialiter complementem.

Ex hoc effectu positiuo substantiæ, sequitur alius negatiuus, scilicet repugnantia ex naturâ rei cum qualibet aliâ substantiâ, propriâ vel alienâ, quia eo ipso quòd sit natura completa, ex naturâ rei repugnat cum alio complemento; nam duæ formæ præstantes omnino eundem effectum, superflue sunt in eodem subiecto; quare autem in diuinis non sint superflue tres substantiæ, non est huius loci.

SECTIO IX.

An in composito sit duplex substantia.

SUPPONO, quod infra probabo, substantiam distinguî à naturâ, & inquiri, an in materiâ & formâ sit ponenda duplex, vna in qualibet, an verò pro vtraque vna sufficiat, sicut alibi diximus de vnione.

Ex dictis Subsectione 1. & 2. constat, non posse certò aliquid definiri circa substantiam partium in particulari, quia cum effectus formalis substantiæ sit complere substantiam de se incompletam, ex vna parte videtur sufficere vnica pro toto composito, aliunde autem, qui poneret duas partiales, vnâ complementem materiam in esse materiæ, & aliam complementem formam in esse formæ, ex quibus resultaret vna integra, diffculter posset redargui.

Nihilominus licet vtraque pars questionis probabilis, vel melius dicam, dubia appareat ex dictis, arbitror tamen multò probabilius, materiam primam non habere propriam substantiam, quæ, ut alibi diximus, non sunt multiplicanda entitates sine necessitate; nulla autem est in præsentia, vt ponatur in materiâ substantia propria, quia per vnicam possunt perfici duæ partes substantiales, & compleri in esse naturæ humanæ, vel equinæ, &c. sicut tota humanitas Christi per vnicam Verbi substantiam completur & perficitur vltimò substantialiter, ergo.

Antequam verò aliorum obiectiones ponam, posset quis dicere, hanc confirmationem, à Verbo desumptam, esse malam, quia saltem partes integrales habent distinctam substantiam creatam, cum tamen in Christo omnes partes eadem substantiâ terminentur, ergo argumentum à Verbo vel nimium vel nihil probat. Respondeo, me solum vti eâ confirmatione ad probandum, posse vnicâ substantiâ perfici duas partes, & hoc euidenter inde suadetur: vnde in integrantibus non probo partiales substantias ex eo quòd partes sint duæ, sed ob alias rationes, quæ probant non esse vnâ; at in ordine ad partes essentiales cessant omnes istæ repugnantia, vt iam ostendo, ideoque ibi habet locum exemplum à me allatum.

Obiiciunt ergo nonnulli à contrariâ stantes sententia, Primò, Quia creatio terminatur ad res subsistentes; ergo materia prima terminans creationem est subsistens, idem est de animo rationali. Respondeo, res subsistentes in prædictâ propositione solum significare res independentes à subiecto sustentationis, non verò res subsistentes propriâ substantiâ (de quâ nos in præsentia) quia illud principium est ab antiquis Philosophis traditum, illi autem nihil nouere (vltimò dixi) de nostrâ substantiâ.

Hanc solutionem malè impugnant iidem, quasi in eâ dicatur idem per idem: aiunt enim, res quæ creantur, necessariò debere esse independentes; vnde inferunt, dicere, creationem terminari ad res subsistentes, id est, independentes à subiecto, idem esse ac dicere, creationem terminari ad res quæ creantur. Hæc impugnatio nulla prorsus est; quia quando aliqua res definitur aut declaratur, procul dubio ex parte obiecti debet eadem per vtramque vocem significari per vnâ tamen clariùs quàm per alteram: sicut idem est homo ac animal rationale, non tamen propterea malè declaratur homo per animal rationale: imò si non esset idem, non esset declaratio. Similiter fateor libentissimè, idem esse creari ac subsistere, seu non dependere à subiecto: addo tamen, per vocem creari non explicari clarè eam dependentiam, imò quando creatio definitur, dicitur, productio res independentes à subiecto, vbi tamen non

non puto, dicit vllus, idem per idem explicari. cur ergo id docent in casu nostræ solutionis? Respondeo Secundò argumento, materiâ primam & animam rationalem verè esse subsistentes, etiam si per subsistentiam vnicam; creationem autem non necessariò terminari ad res subsistentes propriâ subsistentiâ, sed vel propriâ, vel alienâ, vel communi vtrique parti: neque in axioma vllò modo dicitur, creationem terminari ad res propriâ subsistentiâ subsistentes. Tertiò respondeo, illud principium debere benè probari; sine probatione enim non facillè credo axiomatibus.

Secundò obiciunt: Subsistentia est modus existendi independentè à subiecto suo, sed materia prima à se sola habet non dependere à subiecto, ergo & modum proprium subsistentiæ. Aduerte, ab ipsâ argumentibus negari effectum formalem subsistentiæ esse, reddere substantiam independentem à subiecto, vnde mirum est, eos modò ex independentiâ propriâ materiæ à subiecto arguere propriam eius subsistentiam. Respondeo ergo, subsistentiam non esse modum constituentem naturam independentem à subiecto, vt supra ostensum est.

Tertiò: Qualibet pars integralis habet propriam subsistentiam partialem: nam si vnica esset indiuisibilis pro toto integrali, ergo vnica esset pro Oceano, quæ deperderetur per ablationem vel additionem vnius guttulæ, quod ridiculum est; datur ergo in qualibet guttâ partialis subsistentia; ergo etiam dabitur in qualibet parte essentiali, quia magis dissimiles sunt inter se partes essentielles, quàm integrales; ergo magis egent diuersis subsistentiis, quàm integrantes. Nego consequentiam, quia partes integrantes sunt in diuersis locis, vnde nequeunt per vnum modum perfici (vt in simili dixi in Physicis de vnione integrali.) Ratio à priori potest etiam esse, quia qualibet pars integralis absolute est natura constans materiâ & formâ, vnde eget integrali propriâ subsistentiâ; qualibet autem pars essentialis non est natura propriè completa, sed pars naturæ, vnde non terminatur propriâ subsistentiâ.

71 Quartò: Quia in homine constante materiâ & spiritu, nequit vnica solum poni subsistentia: vel enim illa est materialis, & vt sic non perficit rem spirituales: vel est spiritualis, & hæc non poterit perficere materiâ; debet ergo esse duplex. Ex quo vltèrius inferitur, idem dicendum de aliis compositis etiam omnino materialibus, à paritate rationis. Neque hoc argumentum vrget: quia rectè potest eadem forma subiectari in subiecto materiali & spirituali, vt de actibus cognoscitiuis & appetitiuis materialibus fert communis omnino opinio à nobis supra probata, vt & de vnione in Physicis dixi.

Sed quæres, vtrum illa subsistentia sit materialis, an spiritualis. Respondeo, futuram materialem, quia spirituale est, quod non dependet à materiâ; eo autem ipso, quod vel inadæquatè in materiâ subiectetur, iam dependet ab illâ, ideoque materialis erit, non spiritualis.

72 Sed age concedamus, vnicum modum non posse subiectari in duabus partibus diuersis, adhuc non sequitur, subsistentiam futuram duplicem, sed solum subiectandam in vno extremo, sicut multi dixere de vnione animæ & corporis: hoc autem non potest dici in partibus integranti-

bus, quia cum sint omnino similes, non est maior ratio de vnâ quàm de aliâ; ergo vel in vtraque vel in neutrà debet poni.

Obiciunt Quintò ex mysterio Incarnationis, vbi Verbum vnuit sibi animam & corpus, eaque reddidit subsistentia prius naturâ quàm ipsa anima & corpus vnirentur inter se; ergo signum est, partes compositi, antequâ vniantur, iam esse subsistentes, & consequenter habere subsistentias proprias. In primis fortè Antecedens non est verum, de quo in Theologiâ. Deinde negatur consequentia, quia Deus in eo mysterio inuertit naturæ ordinem, nec ex eo quod ibi accidit potest inferri aliquid certum de exigentiâ naturali subsistentiæ à partibus, præcipue cum ad eam subsistentiam supernaturalem non haberent maiorem proportionem ambar partes coniunctæ, quàm separatæ: nec deficit congruentia aliqua, quia cum Verbum terminaturum erat partes humanitatis separatas in mortis triduo, voluit etiam ab initio immediatè illas terminare, & vnâ independentem ab aliâ.

73 Replicabis: Si ergo argumentum non est bonum ex hoc mysterio ad creatâ, cur ego supra ex eo, quod vnica subsistentia Verbi informet vtramque partem, intuli pro me vnâ sufficere? Respondeo, à me supra solum probatum eo exemplo, vnâ sufficere, quando aliunde non est ratio petens duas; ad hoc autem non fuit malum illud exemplum: at ex ordine & modo, quo de facto ea vnio est facta, nihil inferitur circa ordinem naturalem, quo aliàs solet fieri, vt per se patet.

Dices Sextò: Idem est ponere vnâ subsistentiam æquiualem duabus, ac ponere duas distinctas partiales; idem enim est multiplicare entitates numero, & multiplicare in vnâ perfectionem; ergo propter hoc argumentum non magis est ponenda vnâ, quàm duæ. Respondeo Primò, fortè non ponendam nisi vnicam in vno extremo, quæ nec virtualiter sit duplex; quo corrueat totum argumentum. Secundo & melius respondeo, hos Auctores nō tenere consequentiam: nam propter nostrum argumentum præcisè negant potentias ab animâ distingui, quia scilicet non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate. Obiectio autem iam hic ab ipsis facta æquè vrget in animâ, quia æquè eis etiam posset respondere Thomista, perinde esse, ponere potentias distinctas, ac ponere vnâ animam, quæ virtute æquiualeat & substantiæ & eius potentiis, sicut ipsi dicunt contra nos, idem esse duas ponere subsistentias, ac vnâ duabus æquiualem. Respondeo ergo absolute, argumentum de non multiplicandis entitatibus sine necessitate, intelligi de multiplicatione per distinctionem realem, non per additionem virtutis; vnde licet videamus diuersos effectus (si non sit vlla necessitas cogens) non ideo debemus pro quolibet vnâ causam distinctam ponere, sed connaturaliùs id refunditur in vnicam, si fieri id possit, etiam si tali causâ eo ipso esset perfectior, quàm si vnicum tantum effectum posset producere. Aliàs etiam posset dici, esse vnum intellectum ad dissentiendum, alterum ad assentiendum, quia idem est ponere duos distinctos realiter, ac vnum æquiualem duobus, qui modus discurrendi merito ab omnibus rejicitur.

Septimò tandem posset aliquis obicere, saltem

tem in homine debere esse duas substantias, quia, si tantum sit una, sequitur in morte illā destruendam, & aliam producendam de nouo pro animā separata, & aliam pro materiā primā; unde fieret tanta multiplicatio substantiarum, quanta si una perpetua esset in materiā, & alia perpetua in animo, ergo. Respondeo facile, eam nouam productionem substantiā non vitari, etiam si constituantur duae simul in composito: nam saltem pro formā substantiali de nouo in materiā productā debet noua produci substantia, quae simul cum akerā, tenente se ex parte materiā, vnā integram constituat. Secundo respondeo, etiam si substantiā nouā productio vitetur, adhuc tamen non propter eā in tuam sententiam abundum, quia magis repugnat, quando sufficit vna substantia, ponere duas actū distinctas, quā ponendo vnā tantum, dicere, eam postea corrumpi, ipsā naturā corruptā, & nouam cum nouā resultare; hoc enim modō nihil ego vnquam do otiosum, aut sine necessitate productum, sicuti tu facis, dum duas ponis, quando sufficiebat vna. Tandem tu & ego debemus in hoc conuenire, scilicet animam separatam habere propriam substantiam; tu vis eam incepisse in instanti creationis, ne postea incipiat in morte (quasi in hoc esset aliquid absurdum:) ego dico primō in morte incipere, quia non fuit necessum antea duas ponere, vnā pro illā, & alteram pro materiā; in morte verō incipere, quia tunc iam est necessaria. Proculdubio non potest negari, hunc discursum meum magis conformari exigentijs naturae, quā tuum, quando aliunde nihil obstat, vt non obstare in praesenti iam vidimus. quare autem vocationes distinctas cuilibet parti tribuamus, ex quo forte posset aliquis contra nos arguere, diximus suo loco.

SECTIO X.

An vnio materiae & forma terminetur substantiā.

76 **Q**UÆRES, vtrum etiam vnio materiae & formae terminetur aliquā substantiā, quae vel sit propria vnionis, vel totius compositi. Aliqui respondent cum distinctione: nam substantia vel est res, vel modus. Si res, non poterit vniri cum vnione animae & corporis, quia deberet vniri vnione distinctā (sicut vniantur omnia, quae non sunt modi) ea autem vnio, cum etiam esset de conceptu substantiae, deberet rursus terminari aliā substantiā, & sic in infinitum. Si autem substantia sit modus, licet nō sit improbabile, per eam terminari vnionem animae & corporis, adhuc docent, esse probabilius id non praestari ab eā, quia substantia est terminus naturae, vnio autem non est natura. Quod confirmant à simili: quia Verbum diuinum non terminauit vnionem animae & corporis, sed solam materiam & animam rationalem.

Non placet hae doctrina. Et quidem quoad primam partem: nam etiam si substantia sit res absoluta, ideoque vnatur cum vnione animae & corporis per secundam vnionem, non tamen ideo secunda hae vnio deberet per alteram substantiam terminari (vnde nullus est processus in infinitum) nam hae secunda vnio esset modus substantiae.

Ideoque sicut ipsa substantia non terminatur alterā substantiā, ita nec modus illius, id est vnio. Sicut etiam actio quā producitur vbiatio, non petit alteram vbiationem, quā in loco constituitur, & idem est de alijs modis, qui, eo quod pertineant ad rem quam modificant, non indigent ipsi nouā formā in se receptā pro eo effectu formali, qui in eorum subiecto reperitur. Et hoc specialiter probō contra hos in substantiā, quia hae solū est perfectio naturae, vt ipsi docent; at ipsamet substantia & vnio illius non est natura, vt per se patet; ergo non est necessum, eam vnionem terminari substantiā.

Porro autem, vnionem materiae cum formā debere terminari (quo & secunda eius sententiae pars rejicitur) probatur manifestē, retorquendo eorum argumentum: nam vnio materiae & formae est aliquid essentiale componens intrinsecē naturam, quā ipsa materia & forma (sive eam voces partem, sive non, quod erit quæstio de nomine per quam non debet difficultas de re confundi) nam materia & forma solae non sunt tota essentia naturae, aliā illae essent absolute naturae humanae; nec potest dici, vnionem esse connotatum, quia hi merito talia connotata rejiciunt: ergo vnio est aliquid intrinsecē & naturaliter constituens naturam non minus quā materia & forma. Cum ergo substantia sit complementum naturae, certe debes dicere, eam non minus esse complementū vnionis quā materiae & formae, quia in re aequē constat natura ex vnione, quā ex formā & materiā: per hoc autem, quod vocetur pars vel non vocetur, nihil impeditur, vt dixi; nam substantia non ideo debet terminari, quia dicitur pars, sed quia in re intrinsecē constituitur adaequatē naturam, quod etiam habet vnio. Instantia autem de Verbo diuino aequē est incerta, ac tota sententia, imō cum Verbum diuinum naturam humanam assumpserit, non verō praecise eius partes, ego puto probabilius, assumpsisse etiam vnionem. Quod si in Verbo est aliqua difficultas, propter quam non assumpserit vnionem (de quo alibi) non licebit ex eo ad alias substantias argumentari, vbi non est ea difficultas specialis. In hac re tamen incertā probabiliorē puto hanc secundam partem, scilicet etiam vnionem terminari substantiā, quia, vt dictum est, proprie est constitutiva naturae, sicut anima & corpus, nec ideo quid hic nouae difficultatis possit occurrere.

SECTIO XI.

An substantia distinguatur à naturā.

ExPLICATO effectu formali substantiae, nunc de eius à naturā distinctione agendum est.

SUBSECTIO PRIMA.

Sententia quadam reiecta.

DVRANDVS in 1. dist. 34. quæst. 1. num. 15. docet, suppositum & naturam in rebus creatis solum distinguī penes diuersum modum significandi abstracti & concreti: natura enim significatur non per modum concreti, sed abstracti; suppositum verō per modum concreti, licet in